

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Ioan. Crombecii Societatis Iesv Presbyteri De Studio
Perfectionis Libri Dvo**

Crombecius, Johannes

Mogvntiæ, 1614

XXII. Animam hominis, tum in ipsa essentia, tum in potentiis, nobilissimis
gratiæ ornamentis illustrari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51132)

bis sine nobis, ac supplere seipso actum formaliter: sicut etiam nequit efficere ut sine albedine per ipsum paries albescat: nam velle, & operari formaliter est actus vitalis. Operantem vocatur gratiam, quæ à præueniente, disponente, & excitante absque hominis opera, distinguitur, & in seipsa incipit operari: ceterum cooperatur & voluntas hominis, quæ operari aut incipere non posset ex se, sine Dei gratia adiuuante & simul operante. Cooperantem vero vocat, quæ velle, seu resolutionem, totum opus cum voluntate perficit. Adde gratiam operantem ab opere quod efficit, denominari, suppresso respectu potentiam quæ cooperatur: sicut & voluntas interdum operans dicitur, etiam si gratia cooperante indigeat: alioquin gratia operans, quæ sine voluntate agit, non ad opus, sed ad gratiam tantum pertinere videretur.

Ex his videre est, qua ratione diuina bonitas infirmas animæ nostræ vires restaurare incipit, & quidem ante iustitiam: quomodo vero per adeptam sanctitatem easdem perficiat ac restituet, iam videbimus.

C A P. XXII.

Animam hominis, tum in ipsa essentia, tum in potentiis, nobilissimis gratia ornamentis illustrari.

Gratia habitualis rituli.

23.

QUæ hucusque attigimus, omnia in gratiam solent præcedere: nihil vero

gratia illa, quæ animæ essentiâ exornat, diximus.
 Eam vocant sancti Patres vestem quandam di-
 uinam, quæ animæ essentiâ vestitur. Vt enim fi-
 lij Regum prætextâ induuntur, quæ ab aliis di-
 stinguantur: ita qui filij Dei sunt, per gratiam in-
 dignam, vestem accipiunt, quæ à filiis perdi-
 tionis discernantur. Dicebat Iob: *Nudus egressus* Iob 1.
sum de utero matris meæ. Certe, vt nuditatem cor-
 poris omittamus, nudus erat animo, vestem
 nullam habebat: nam originalem perdiderat:
 quod & singuli nostrum dicere coguntur: solus
 ille vestitus in mundum intravit, qui ex virgine
 natus est, Spiritus sancti virtute conceptus. At *Isa. 53.*
 qua veste? vtique villosa: erat enim Agnus: & cū
 in passione tonderetur, (*sicut enim agnus ad occi-*
ssionem ductus est, & coram tondente se obmutuit) Spi-
 ritus sanctus vellus lanamque collegit, merita-
 que eius contexuit, & vestes innumeras confe-
 cit iis vestiendis, qui filij Dei futuri erant: & quia
 ij Regis æterni filij, purpureas eiuldem Agni *Gal. 3.*
 sanguine reddidit. Hinc Apostolus ait: *Quicum-*
que in Christo baptizati estis, Christum induistis: vel-
 lera nimirum diuini Agni. Hortatur nos idem;
Induimini Dominum IESVM CHRISTVM, & *Rom. 13.*
Exuite veterem hominem, & induite nouum, qui se- *Ephes. 4.*
cundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate ve- *Gratiam*
ritatis. *habitualē*
 Et merito vestis vocatur, quia habitus est in-
 herens animæ, non in motu quodam transeun-
 te consistens, sed nouum quoddam animæ esse
 superaddens, quod à natura habere nullo mo-
 do potuit. Vt enim anima dat esse naturale cor-
 pori, *esse in essen-*
tia anima,
& dare vi-
ta spūiua-
li esse diu-
inum, & ex
ea oriri ha-
bitus.

pori, & ex ipsa potentia fluunt, quæ sunt ad
 num instrumenta: sic & gratia, quæ anima quæ
 dam est spiritualis, & spiritus supernaturalis, &
 esse animæ supernaturale, & ex ipsa quodam
 modo fluunt virtutum infusarum habitus, qui
 principia proxima operationis supernaturalis
 Vt enim in rebus naturalibus distinguuntur
 tria, esse, posse, & operari: quorum tertium à
 cundo, & secundum à primo dependet: sic &
 rebus supernaturalibus distinguenda sunt
 esse quod habetur per gratiam, posse quod
 betur per virtutes infusas, & operari, quæ sunt
 ipsæ actiones, verbi gratia, Fidei, Spei, Carita-
 tis, & aliarum virtutum. Hinc D. Dionysius
 Areopagita scribit, hominem non nosse
 na operari, nisi prius adeptus fuerit statum
 siue esse diuinum: sicut & nos opera humana
 non ante operari incipimus, quam hominem
 esse cœperimus. Eodem modo opera & habi-
 tus diuini præexigunt esse diuinum: est enim
 bitus, auctore Philosopho, dispositio perfecti-
 ptimum. Perfectum autem id vocat, quod
 dispositum secundum naturam. Quare enim
 natura humana non sit ex se disposita ad opera
 supernaturalia, neque ad ea naturalem propo-
 sitionem habeat: necessario exigitur aliquis
 quod eleuet & supernaturaliter perficiat natu-
 ram humanam, vt in eam habitus supernaturales
 infundi queant: & ea gratia est, quæ animam
 essentiam exornat, nouoque quasi spiritum
 duit. Id insinuat D. Paulus, cum ait: *Quis enim
 hominum scit qua sunt hominis, nisi spiritus hominum*

L. Eccles.
 hierar. c. 2.
 part. 1.

Arist 17.
 Phys. text.
 17.

1. Cor. 2.

quoniam ipso est? ita & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus Dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est. & Ioannes ait: *Ioan. 3.* Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, spiritus est. Quod nascitur, accipit nouum esse.

Hic ergo spiritus est diuinum illud esse, quod Spiritus sanctus generat in nobis: & quodammodo forma dici potest animæ. Vt enim corpus sine anima mortuum est, & viuum informari ab anima dicitur: sic & anima quadam nomine quasi corpus quoddam mortuum est, dum hac vita destituta est: & spiritus Dei, seu, gratia & affectio inhaerens, forma suo modo aestimari potest. Vnde D. Iacobus: *Iac. 2.* Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est. Si fides, quæ donum est supernaturale, mortua est, id est, informis est, sine caritate: quanto magis anima sine gratia informis erit! nam opera: ita à gratia inhaerente procedere necesse est, sine qua nulla vitalia opera (de quibus ait Apostolus) manare possunt ab anima, utpote mortua & vitæ experte.

Est ergo gratia vita animæ: & Spiritus sanctus, à quo nobis spiritus Christi diffunditur, spiritus viuificans appellatur. Gratia deinde nos Dei filios efficit: vnde D. Petrus: *1 Petri. 1.* Renati non ex semine corruptibili, sed ex incorruptibili, per verbum Dei viui. & D. Iacobus: *Iac. 1.* Genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ eius. Et quia filii diuinæ naturæ participes efficimur: eiusdem enim naturæ sunt pater & filius: hinc D. Petrus

con-

2.
Gratia est
forma ani-
mae, seu vi-
ta spiritalia.

Iac. 2.

3.
Anima vi-
ta gratia
appellatur.
In Symbo-
lo Nicano.
1 Petri. 1.
Iac. 1.
2. Petri. 1.

1. Ioann. 3. *confortes nos esse asserit diuina natura. Quid
rum? nam filij Dei sumus, & nondum apparuit qui
rimus.*

4. *Nos per gra-
tiam Deo
caros effici.* Ex hac gratiæ adoptione sequitur, nos
nostro dilectos esse; vnde D. Ioannes ait: *Com-
lexisset suos, qui erant in mūdo, in finē dilexit eos.* *Qui autem
te ierant sui, quos genuerat verbo veritatis*
idem Ioannes hortatur nos vt diligamus
Ioan. 13. *quoniam prior dilexit nos.*

5. *Filij effici-
mur, & he-
redes.* Gratia nos heredes regni cœlestis adscribit
nam si filij, & heredes; heredes quidem Dei, coheredes
autem Christi. licet addat Apostolus hanc
Rom. 8. *dicionem: Si tamen compatimur, vt & conglorificemur.*

2. Tim. 4. *bit: Bonum certamen certavi, cursum consummaui, & mai-
reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam relictam
mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solum autem pro illis
mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius. Quocirca
vero post gratiam susceptam nulla sese (vt in peccatorum
uulis contingit) pugnandi præbeat occasio, & deus
fungi contingat eum qui filius & heres est Dei
coheres Christi; quamuis merita tunc Deus impert
coronet, gratiam tamen suam coronabit, quæ in Deo
in Christo & in omnibus membris eius coronatos heredes
meretur.*

6. *Gratia ex-
cludit pec-
catum.* Gratia, vbiq̃ue est, excludit peccatum
quod animæ mortem infligit: est enim lux, quæ
tenebras pellit; est medicina, quæ morbos auert

Quid enim propulsat: est limpidissima aqua, quæ for-
arum quæ omnes eluit.

Gratiæ quoque tribuenda est iustificatio no-
stra, nos Patri confert enim animæ nostræ iustitiam, vn-
s ait: Cum de iusti & sancti vocemur & habeamur. Iustifica-
xit eos. Cuius ait Apostolus, ex fide, pacem habemus ad Deum
veritatis per Dominum nostrum Iesum Christum. & ne, putes
amur. Debet solam fidem iustitiam aduenisse, addit
collea: Spes non confundit: quia caritas Dei diffusa
is adscribitur cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus
ei, coheret nobis. Ergo Spiritus sancti gratia est quæ
s hanc omnes iustificat, caritatem cordibus nostris infun-
conglorificat.

es proficit Gratia exornat animam nostram, Deique
eius manet sedem ac thronum efficit. Est enim anima iusti
tis alicuius sedes sapientiæ. Gratia ergo illa sedes est, in
ue iure. Quia Deus requiescit, sicut sedet super Cherubim,
dicere loquitur Magister imperans omnibus creaturis, lō-
summaque maiori dignitate quam magister discipulis:
quam rebus Cherub Magistrum significat. Gratia
solum autem ergo illustrissima sedes Dei, in qua diuinus Ma-
nus. Quomodo sedet, docens animam, & singulis iu-
ese (vt in partem potentis & partibus imperans ac diri-
ccasio, & mens.

res est De Nec animæ tantum sanctitatem hanc gratia
nc Deus impertit, sed etiam corporibus nostris, vt & i-
abit, quæ de Deo dicata ac consecrata esse conseantur. Ita
eius coram nos hortatur Apostolus: Obsecro vos vt exhibeatis
corpora vestra hostiam viuentem, Deo placentem, ra-
peccatum nonabile obsequium vestrum. Non vult amplius
im lux, quæ Deus sibi offerri animalium corpora mortua,
norbos autem sed viua hominum membra: at certe viuunt per

R solam

7.
Gratia casu
sa iustifica-
tionis.
Rom. 5.

Ibidem.

8.
Sedem in
anima no-
stra Deo
preparat. I
Esal. 79.

9.
Corpora
nostra de-
dicat diui-
na Maie-
stati.
Rom. 12.

LIBER PRIMVS
DE GRATIA
ET DE IUSTIFICATIONE

solam gratiam non enim gratus est corpus peccato mortuum, quam sit animalis bruti oblatio. Est præterea corpus nostrum per hanc gratia-

1. Cor. 3.

fusionem templum diuinæ Maiestatis, factum Spiritus sancti. *Nescitis*, ait Paulus, *quia templum Dei estis? Cur ita? Quia Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet eum Deus: templum enim Dei sanctum est, quod estis. Quid? & membra singula sanctificantur præ-*

1. Cor. 6.

tia tanti hospitis in throno gratiæ sedentis. *nescitis*, inquit, *quoniam membra vestra templum Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo non estis vestri: empti enim estis pretio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro.*

10.

Gratia thesaurus incomparabilis.

Sap. 7.

Gratia thesaurus sufficiens ad cœleste regnum comparandum: & certe, quicumque illum habent, participes sunt amicitia Dei: quia sane nihil pretiosius putari debet in mundo. O quanta cura hic thesaurus conseruandus est! si enim pereat, perit vobis vita, perit mundus, pereunt omnia. Ideo monet Apostolus, sciens quam fragili valeat continetur: *Habemus thesaurum iustum in vasis fictilibus.* Materia huius vasis terrea est: & licet cocta in utero matris durior eualerit, fragilis tamen, & mollis caro, & in molli carne inconstans animus. Heu, quoties multorum animi fracti! quoties à gratiæ vita exciderunt! Ergo nostra fragilia sunt: thesaurus inuisibilis sollicitos nos faciat oportet, ne illum perdamus.

2. Cor. 4.

24. Præclara sunt hæc cōmendandæ gratiæ carita-

gualia, nec inferiora, audiamus: mirabi-
 les nempe quas in animo gratia facit mutatio-
 nes. In primis voluntatem ad Deum con-
 uertit à rebus caducis, ut eum diligat, & uni-
 uersam eius legem inuiolabiliter seruare con-
 tituat. quæ mutatio tanta est, quanta po-
 test esse maxima: ut ille qui versus Occiden-
 tem erat progressus longius, festinet reuerti
 in Orientem: qui summo frigore algebat, ardo-
 res immensos concipiat. Mutat deinde iudiciũ
 nam nouis principiis nititur: pulsa mundi sa-
 pientia, diuinam sequitur: statum denique
 internum, & subinde externum, totumque
 hominem exuit, ac nouum assumit. Qua-
 litates etiam hominis mutantur. Ut enim fer-
 rum natura sua durum, oblcurum, pondero-
 sum, frigidum, si ignem concipiat, ignis condi-
 tiones omnes induit; mollescit & in formas va-
 rias conuari potest: lucet ut ignis: leuius est & ig-
 neas scintillas emittit: ardet, & calorem intensi-
 mum usurpat, fortiusque quam ignis ipse adu-
 rific & animus noster, lapide ferroque durior
 tenebris ipsis tetrior atque obscurior, pondere
 suo ad terræ centrum propemodum demersus,
 glacie denique frigidior, adueniente gratia cor-
 poris duritiem soluit, cœlesti lampade illustratur:
 excussa peccatorum sarcina, ac pondere terrenti
 amoris, assurgit ad diuina, cœlestia contempla-
 tur: flagrat adeo diuino amore, ut cogitationes,
 uerba, opera eius sint lampades ignis atque flamma
 riu, necaque multæ vanitatum valeant extinguere
 caritatem, nec tentationum flumina obruere.

II.

*Mutatio-
 nes mirabi-
 les in ani-
 mo inducit*

I.

2.

Cant. 3.

R 2

In

*Mutatio-
nes in cor-
pore*

In corpore quoque non minor mutatio
in animo conspicitur: deliciis enim succedunt
graues pœnæ, & quidem spontaneæ, flagra-
tiones, macerationes, humi cubationes, ieiun-
honoribus vero fuga sæculi, humilitatis
dium, vestis contemptibilis, nouorum am-
rum consociatio, conuersatio honesta, mo-
estia in moribus, totiusque oris corporisque
positio spectabilis: Diuitiarum amorem
pertatis studium calcat: profundit opes in
nos, sui cura neglecta. Ecquæ maior mutatio
posset accidere?

In statu.

Sed & statum hominis mutat mirandum
modum: ex vili filio Adæ, filio proditoris, Pro-
ceps nobilis diuinæ Maiestatis fit, à cubi-
lo, à secretis. Potest Rex nobilitate quem
donare, re ipsa tamen nihil in eo mutat
gratia ipsa nobilitatis insigne quoddam
fundamentum. D. Gregorius de se sic scribit

*L. r. epist.
ex Regist.
indict. 9. c.
5. Rom. 4.*

Ecce serenissimus dominus Imperator fieri simianum
nem in se: & quidem prouisione illius vocari le-
rest, fieri autem leo non potest. Deus vero, qui
cat ea que non sunt, tamquam ea que sunt, &
ius velle est posse, insignia nobilitatis conferre
potest: & hominem immutare, sic vt, quod
erat, fit: & qui simia erat, fiat leo: teste
Isaia. 62.

Isaia. 62.

Non vocaberis vltra Derelicta, & terra tua non
cabitur amplius Desolata, sed vocaberis Voluntaria
inea. Ad hunc modum, cum Saulem, Da-
dem, Salomonem ad regnum vocauit, eos
immutauit animos, spiritusque generosiores
regios contulit: Dauidi quidem cor secundum

*1. Reg. 10:
11. Reg. 13.
3. Reg. 4.*

cor suum, Salomoni vero *latitudinem cordis quasi*
arenam quæ est in litore maris. Denique quæ maior
 homini mutatio potest accidere, quam ut con-
 foris sit naturæ diuinæ, diuinæ puritatis & san-
 ctitatis imitator? Itaq; sicut Alchymistæ cuprū,
 argentum, & alia metalla (vt aiunt facilius quam
 verius) in aurum conuertunt: ita (quod homi-
 nibus impossibile est) Deus quotidie vere facit
 in Ecclesia sua, cum homines ex implis iustos,
 ex terrenis cælestes, ex carnalibus spirituales
 diuinosq; facit. quod D. Ioannes Baptista non ab
 simile comparatione vsus declarauit, cum dixit:
Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abra-

Simile.

Matth. 3.

Et hi quidem gratiæ effectus ad animæ
 spectant essentiam, & eam perficiunt, reparant,
 atque exornant: vis tamen eius latius patet, quæ
 in anima otiosa atque immobilis hæreat: ve-
 rum, vt diximus, sicut ab animæ essentia poten-
 tiæ, quibus ea suas operationes exercet: ita &
 ab anima ista spirituali, quæ in animæ naturalis
 essentia residet, potentiæ quampharimæ oriun-
 tur atque profluunt. Vt enim nobilior est diui-
 na illa vita quam humana, nobilioresque, ac
 magis arduæ eius operationes: sic & plures po-
 tentias ac facultates suppetere necesse est, vt
 opera sua mortales cum facilitate valeant exer-
 cere.

12.

Ex gratia:
quasi essen-
tia anime,
oriri poten-
tias: unde
actus super-
naturales.

Itaque gratia fonti comparatur, & aquæ qui-
 dem viuentis, limpidæ, & salientis. Hoc facit
 gratia, quæ vt aqua quædam lauat & abstergit
 quicquid sordidum & immundū est: refrigerat

13.

Gratia fon-
ti compa-
ratur.

R 3 quoq;

*Aqua.**Ioan. 4. &*

7.

quoque animos nimio calore libidinum a-
 tes: sitim desideriorum mundanorum ex-
 guit: saturat vero iustitiæ famem sitimque
 cessione consolationis internæ: & quia lim-
 est, facies hominibus representat suas, em-
 mit maculas, & næuos, qui forte consci-
 deformarent, manifestat: excitat etiam im-
 tes ad bibendum, ad faciem detergendam
 mandamque puritatem ac munditiam.

*Et quidem**viva.*

At aqua hæc viva esse dicitur, non stagnans
 estque in perpetuo motu, quia gratia otiosa
 est, & si operari renuit, gratia non est. Mo-
 hic, vitæ evidens est argumentum: vitæ
 nim animæ, cui inest, tribuit, & motum
 tentis ad vitales operationes exercendas.
 & fons nominatur, ex quo multi riui riuuli
 profluunt: quibus animorum prata, planities
 botes, proficiendi desideria, virtutes, potes-
 denique ipsæ irrigantur: quin & in iis fructus
 non vnus, sed riui plures delitescunt: quot
 virtutes infusæ, tot riuuli è quibus opera
 tum profiliunt.

*Aqua salien-**entis.**Ioan. 4. &*

7.

Hinc huius fontis aqua saliens à Christo
 minatur, & vere, quamquam spiritali
 ducta metaphora à fontibus artificiosis, quæ
 hortis amœnitatis & voluptatis causa con-
 excitantur: deriuata namque ex altiori loco
 canales aqua, (non enim supra originem
 re potest) & in varios tubulos distributa,
 in pluuiam spargitur, nunc in teli formam
 ploditur, nunc temere fuisseque labitur, ve-
 spiam interdum ab inopinato se & asper-

perfundi miretur, interdum etiam per fistulas
 quasdam incredibilis artificii musica harmoniæ
 aures mulceri. Fons ergo per spiritum sanctum
 in essentiam animæ diffunditur, qui in po-
 tentiis naturalibus diducitur: & in iis tot pri-
 uilos constituit, quot virtutum habitus. Ex his
 opera profiliunt virtutum, quibus aspergun-
 tur homines rore diuini verbi, & quidem per-
 sepe inopinato, vel peracuto iaculo confodiun-
 tur. *est enim Dei verbum penetrabilius omni gladio* *Heb. 4.*
incipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spi-
ritus, compagum quoque & medullarum: estque dis-
cretor cogitationum & intentionum cordis. Concreuit *Deut. 32.*
 etiam subinde vt pluuia doctrina Sanctorum, vt
 fundere gratiam ore, oculis, totoque vultu ac
 corpore videantur. Ceterum virtutum ille con-
 fluxus tantum concentum in iustorum animis
 efficit, vt harmoniam audire videare, & psalte-
 rium decachordum. Hanc gratiæ melodiam de-
 scribit Apostolus. *Fructus (ait) Spiritus sunt cari-* *Gal. 5.*
tas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, lon-
ganimitas mansuetudo, fides, modestia, continentia,
castitas. O quam insignis melodia! connexæ
 etenim virtutes sunt, & nulla deesse debet, in
 hac harmonia: vnaque prudentia hanc lyram
 dirigit, vt in concentu nihil desiderari possit
 pro loco vero & tempore tubuli aperiuntur,
 fiuntque opera virtutum, quæ magna vi ac fer-
 uore erumpunt, eoque feruentius, quo copio-
 sior aqua in tubis, gratiaq; in potentiis reperitur.
 Huius scõis architectus Christus est, & illū stabi-
 lit, cū ait: *Qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum qui aut* *Ioan. 4.*
biberit

biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons salientis in vitam eternam.

Aqua perennis.

Aqua perennis est, nisi peccato aliquo fontem alio deriuas, aut exinguas; salit enim vitam eternam: nam opera eternæ vitæ in premio compensantur: nec fons ipse siccabitur, fluetque iugiter, donec gratia in gloriam eternam commutetur. Salit etiam aqua hæc in vitam eternam: nam opera ex eo facta ad gloriam usque diuinæ Maiestatis ascendunt, & acceptantur, sempiterna donanda beatitudine.

Dicet aliquis: Qua ratione ad cælum visum erumpit atque ascendit, cum fons ipse in terra animæ resideat, nec origine sua altius ascendere possit? At non ita est: quæ in anima gratia residet, non origo prima censenda est: è cælo fons iste dimanat, originemque ducit. Qui sedet ad dexteram Patris, ipse est fons vitæ, ille plenus gratia & veritate est fons hortorum, puteus aquarum viuientium, & fluunt impetu de Libano. Libanus seu candidus cætus est in cruce, lotus aqua corporis sui, cuius vnus militum lancea latus eius aperuit, & contigit exiit sanguis & aqua. Hæc cisterna non siccabitur in æternum: nam & alius in ipso fons perennis est, iugiter è diuino sinu profluens, teste Psalmista: *Quoniam apud te est fons vitæ.* Hic crescit ingentem fluuium, qui totum Paradisum irrigat: *Fluminis enim impetus lœtificat ciuitatem Dei.* Hinc defluxit aqua nostra viua, diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Quid mirum ergo

*Can. 4.
Ioan. 19.*

*Psal. 35.
Psal. 45.*

rantia, castitatis, sobrietatis, modestia
 lique id genus, quibus decorum in homi
 nascitur in rebus agendis, ac ornamenta
 ma prælucent. Hæ ergo virtutes omnes, ve
 flumina quædam cælestia, à fonte gratiæ dem
 tur, quib. fidelis animæ paradus irrigatur.
 Etusq; germinat bonorum operum copiosus

15. *Gratia arbori comparatur. Gen 2.*
 to arbori vitæ: tum quia immortalitatem
 pertit, tum quia omnium fructuum, quibus
 minibus eduntur, radix est, ex qua cetera
 in arbore visuntur, promanant. Radix ergo
 boris est gratia: truncus, ex quo brachia ma
 caritas: rami, qui sæpe prodeunt ex paucis
 ci brachiis, sunt virtutum habitus, qui vel in
 telledu vel in Voluntate diuinitus infu
 sident. Ex his folia, flores, fructus, verba seu
 desideria, conatusque incipientium, facta de
 que heroica prodeunt. Sic ergo potentia su
 riores copia virtutum supernaturalium re
 rantur, roborantur, ac inuictæ contra tenta
 num impetus redduntur. Quæ omnia, &
 longe plura atque maiora, illi gratiæ, cuius
 officia laudesque percensuimus, ascribere
 sunt.

CAP. XXIII.

*Inordinationem potentiarum inferiorum
 xilio gratiæ Christi reparari.*

27. **S**Ed quid de inordinatione virium in
 riorum, quæ rationi insidiantur, eam